

การผันคำ

การเปลี่ยนรูปคำ - การกระจายรูปบท

การผันคำนาม

นามศัพท์ + วิภัตตินาม = บทนาม

การผันคำกริยา

ธาตุ + ปัจจัย + วิภัตติอาขยาต = บทกริยา

การผันคำนาม

การเปลี่ยนรูปคำนาม - การกระจายรูปบทนาม

นามศัพท์ + วิภัตตินาม ๑๔ ตัว = บทนาม

ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในประโยคได้

นามศัพท์

+

วิภัตตินาม ๑๔ ตัว

→

บทนาม

ปुरुส

+

ลี

→

ปुरुโส อ.บุรุษ

วิภัตตินาม ๑๔ ตัว

ลำดับ	เอก.	พหู.	คำแปล	หน้าที่
ปฐมา	ลิ	โย	อ. (อันว่า) (หรือไม่แปลวิภัตติ)	กตตุ – ใช้เป็น ประธาน
อาลปนะ	ลิ	โย	แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่, นี่ (หรือไม่แปล)	อาลปน – ใช้ ร้องเรียกให้รู้ตัว
ทุตียา	อัม	โย	ซึ่ง, สู่, ยัง, ลึ้น, ตลอด, กะ, เฉพาะ	กมม – ใช้เป็น กรรม
ตติยา	นา	หิ	ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง	กรณ – ใช้เป็น เครื่องมือในการทำ
จตุตถิ	ส	นัม	แก่, เพื่อ, ต่อ, สำหรับ	สมปทาน – ใช้เป็น ผู้รับ ที่มอบให้
ปัญจมิ	สมา	หิ	แต่, จาก, กว่า, เหตุ	อปาทาน – ใช้เป็น ที่หลีกออก เว้น
ฉกฺฐิ	ส	นัม	แห่ง, ของ, เมื่อ	สามิสมพฺนร – ใช้เป็น เจ้าของ
สัตตมิ	สฺมิ	สุ	ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน	โอกาส – ใช้เป็น สถานที่ กาลเวลา

หมายเหตุ : วิภัตติฝ่ายพหูพจน์ใช้ ท. = ทั้งหลาย / เหล่า / พวก ในคำแปลด้วย

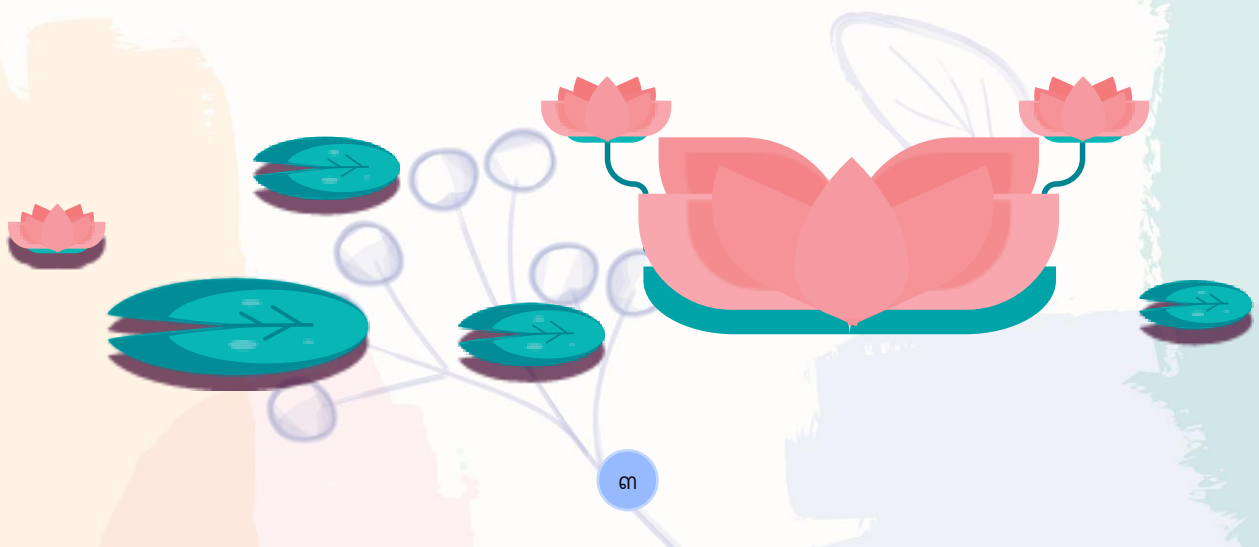

ตัวอย่าง ปุริส + วิภัตตินาม

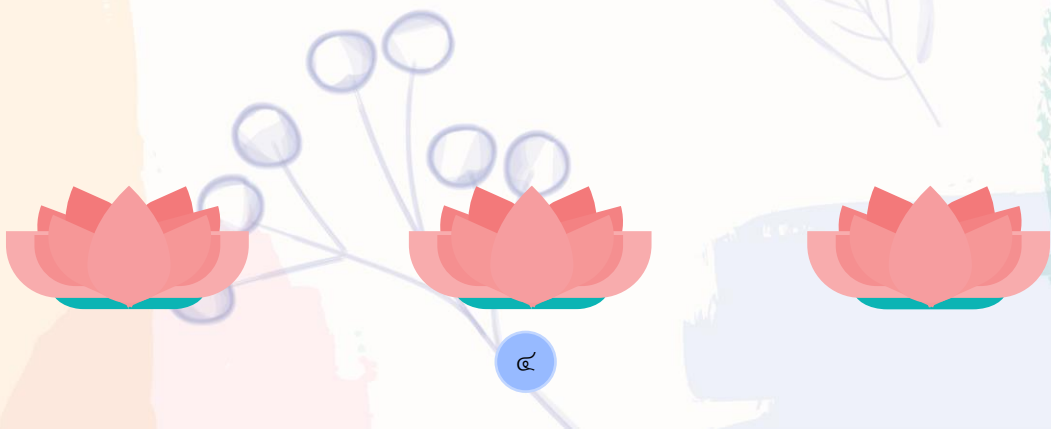

ลำดับ	เอก.	พหู.	คำแปล	หน้าที่
ปฐมา	ลิ	โย	ปุริโส - อันว่าบุรุษ	ปุริสา - อันว่าบุรุษทั้งหลาย
อาลปนะ	ลิ	โย	โก ปุริส - ดูก่อนบุรุษ ผู้เจริญ	ภวนโต ปุริสา - ดูก่อนบุรุษ ท. ผู้เจริญ
ทุตียา	อ	โย	ปุริส - ซึ่งบุรุษ	ปุริเส - ซึ่งบุรุษ ท.
ตติยา	นา	หิ	ปุริเสน - ด้วยบุรุษ	ปุริเสหิ - ด้วยบุรุษ ท.
จตุตถิ	ส	น	ปุริสส - แก่บุรุษ	ปุริสาน - แก่บุรุษ ท.
ปัญจมี	สมา	หิ	ปุริสสมา - จากบุรุษ	ปุริเสหิ - จากบุรุษ ท.
ฉกฺษิ	ส	น	ปุริสส - แห่งบุรุษ	ปุริสาน - แห่งบุรุษ ท.
สัตตมี	สมี	สุ	ปุริสสมี - ไกล่บุรุษ	ปุริเสสุ - ไกล่บุรุษ ท.

ตัวอย่างประโยค

วิภัตติ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปฐมา	ปฐิโส พุฑฺธิ วนฺทติ. อ.บุรุษ ย่อมโน้มไหว้ ซึ่งพระพุทธรเจ้า	ปฐิสสา พุฑฺธิ วนฺทติ. อ.บุรุษ ท. ย่อมโน้มไหว้ ซึ่งพระพุทธรเจ้า
อาลปนะ	โภ ปฐิส ตฺวํ วิหาริ คจฺฉติ. ตูก่อนบุรุษ ผู้เจริญ อ.ท่าน จงไป สู้วัด	ภวานฺโต ปฐิสสา ตฺมฺเห วิหาริ คจฺฉถ. ตูก่อนบุรุษ ท. ผู้เจริญ อ.ท่าน ท. จงไป สู้วัด
ทุตียา	อุปาสโก ปฐิสฺ ปสฺสติ. อ.อุบาสก ย่อมเห็น ซึ่งบุรุษ	อุปาสโก ปฐิสเ ปสฺสติ. อ.อุบาสก ย่อมเห็น ซึ่งบุรุษ ท.
ตติยา	อุปาสโก ปฐิเสน สทฺธิ วิหาริ คจฺฉติ. อ.อุบาสก ย่อมไป สู้วัด กับ ด้วยบุรุษ	อุปาสโก ปฐิเสหิ สทฺธิ วิหาริ คจฺฉติ. อ.อุบาสก ย่อมไป สู้วัด กับ ด้วยบุรุษ ท.
จตุตถิ	สุโธ ปฐิสสฺส โอิทฺนํ เทติ. อ.พ่อครัว ย่อมให้ ซึ่งข้าวสุก แก่บุรุษ	สุโธ ปฐิสานํ โอิทฺนํ เทติ. อ.พ่อครัว ย่อมให้ ซึ่งข้าวสุก แก่บุรุษ ท.
ปัญจมี	สามิโก ปฐิสสฺมา อเปติ. อ.นาย ย่อมหลีกเลี่ยงไป จากบุรุษ	สามิโก ปฐิเสหิ อเปติ. อ.นาย ย่อมหลีกเลี่ยงไป จากบุรุษ ท.
ฉัฏฐิ	ปฐิสสฺส คาโม ภาวติ. อ.หมู่บ้าน ของบุรุษ มีอยู่	ปฐิสานํ คาโม ภาวติ. อ.หมู่บ้าน ของบุรุษ ท. มีอยู่
สัตตมี	อุปาสโก ปฐิเส นิสีทติ. อ.อุบาสก ย่อมนั่ง ใกล้บุรุษ	อุปาสโก ปฐิเสสุ นิสีทติ. อ.อุบาสก ย่อมนั่ง ใกล้บุรุษ ท.

การผันคำกริยา

การเปลี่ยนรูปคำกริยา – การกระจายรูปบทกริยา

ธาตุ + ปัจจัย + วิภัตติอาขยาต ๙๖ ตัว (๘ หมวด) = บทกริยา

บอกกาล บท วจน์ะ บุรุษ

ธาตุ

+

ปัจจัย

+

วิภัตติอาขยาต

→

บทกริยา

ปจ ธาตุ

+

อ ปัจจัย

+

ติ วิภัตติ

→

ปจติ ย่อมहु

วัตตมานาวิภัตติ (ปัจจุบันกาล) ...อยู่, ย่อม..., จะ...

บุรุษ	ปรสสบท		อัตตโนบท		โยคะ
	เอกวจน์ะ	พหุวจน์ะ	เอกวจน์ะ	พหุวจน์ะ	
ปฐมบุรุษ	ติ	อนติ	เต	อนเต	นาม
มัชฌิมบุรุษ	ลิ	ถ	เส	วฺहे	ตุมห
อุตตมบุรุษ	มิ	ม	เอ	มฺहे	อมฺห

ภู ธาตุ (มี, เป็น) + อ ปัจจัย + วัตตมานาวิภัตติ (มีอยู่, ย่อมมี, จะมี)

บุรุษ	ปรสสบท		อัตตโนบท		โยคะ
	เอกวจน์ะ	พหุวจน์ะ	เอกวจน์ะ	พหุวจน์ะ	
ปฐมบุรุษ	ภาวติ	ภาวนติ	ภาวเต	ภาวนเต	นาม
มัชฌิมบุรุษ	ภาวลี	ภาวถ	ภาวเส	ภาววฺहे	ตุมห
อุตตมบุรุษ	ภาวามิ	ภาวาม	ภาวเอ	ภาวามฺहे	อมฺห

- ข้อควรทราบ**
- **ภาวติ** สำเร็จรูปมาจาก ภา ธาตุ + อ ปัจจัย + ติ วิกัตติ. วุทธิ (ทำให้เจริญ)
อู ของ ภา เป็น โอ, แปลง โอ เป็น อว
 - เพราะ **มิ ม** และ **มเห** วิกัตติ ให้ที่หะ อ เป็น อา

ตัวอย่างประโยค

บุรุษ	เอกวจนะ		พหูวจนะ	
ปฐมบุรุษ	ปฐิโส ภา ติ .	อ.บุรุษ มีอยู่	ปฐิสา ภา นติ .	อ.บุรุษ ท. มีอยู่
มัชฌิมบุรุษ	ตวั ภา ติ .	อ.ท่าน มีอยู่	ตุมเห ภา ถ .	อ.ท่าน ท. มีอยู่
อุตตมบุรุษ	อหิ ภา มิ .	อ.ข้าพเจ้า มีอยู่	มยิ ภา ม .	อ.ข้าพเจ้า ท. มีอยู่

ปจ ธาตุ (หุง) + อ ปัจจัย + วัตตมานาวิกัตติ (หุงอยู่, ย่อมหุง, จะหุง)

บุรุษ	ปรัสสบท		อัตตโนบท		โยคะ
	เอกวจนะ	พหูวจนะ	เอกวจนะ	พหูวจนะ	
ปฐมบุรุษ	ป จติ	ป จนติ	ป จเต	ป จนเต	นาม
มัชฌิมบุรุษ	ป จสิ	ป จถ	ป จเส	ป จวहे	ตุมห
อุตตมบุรุษ	ป จามิ	ป จาม	ป जे	ป จามहे	อมห

ตัวอย่างประโยค

บุรุษ	เอกวจนะ	พหูวจนะ
ปฐมบุรุษ	สุโท โอทนํ ป จติ . อ.พ่อครัว ย่อมหุง ซึ่งข้าวสุก	สุทา โอทนํ ป จนติ . อ.พ่อครัว ท. ย่อมหุง ซึ่งข้าวสุก
มัชฌิมบุรุษ	ตวั โอทนํ ป จสิ . อ.ท่าน ย่อมหุง ซึ่งข้าวสุก	ตุมเห โอทนํ ป จถ . อ.ท่าน ท. ย่อมหุง ซึ่งข้าวสุก
อุตตมบุรุษ	อหิ โอทนํ ป จามิ . อ.ข้าพเจ้า ย่อมหุง ซึ่งข้าวสุก	มยิ โอทนํ ป จาม . อ.ข้าพเจ้า ท. ย่อมหุง ซึ่งข้าวสุก

กร ธาตุ (กระทำ) + โอ ปัจจัย + วัตตมานาวิภัตติ (กระทำอยู่, ย่อมกระทำ, จะกระทำ)

บุรุษ	ปรสสพ		อัตตโนบ		โยคะ
	เอกวจนะ	พหุวจนะ	เอกวจนะ	พหุวจนะ	
ปฐมบุรุษ	กโรติ	กृพพ ^น ติ, กโร ^น ติ	กुरुเต	กृพพ ^น เต	นาม
มัชฌิมบุรุษ	กโรสิ	กโรถ	กुरुเส	กुरुว ^ห เต	ตุมห
อุตตมบุรุษ	กโรมิ	กโรม	กृพ ^พ เพ	กुरु ^ม เพ	อมห

กृพพ^นติ

สำเร็จรูปมาจาก กร ธาตุ + โอ ปัจจัย + อนติ วิภัตติ. แปลง อ ของ กร เป็น อุ (กुरु), แปลง โอ ปัจจัย เป็น อุ, แปลง อุ เป็น ว, ลบ ร ของ กร ธาตุ, ซ้อน ว เป็น วว, แปลง วว เป็น พพ [ก → กुरु + โอ → อุ → ว → วว → พพ + อนติ = กृพพ^นติ]

ตัวอย่างประโยค

บุรุษ	เอกวจนะ	พหุวจนะ
ปฐมบุรุษ	ปุริโส ปุณณํ กโร ^น ติ. อ.บุรุษ ย่อมกระทำ ซึ่งบุญ	ปุริสา ปุณณํ กโร ^น ติ. อ.บุรุษ ท. ย่อมกระทำ ซึ่งบุญ
มัชฌิมบุรุษ	ตวํ ปุณณํ กโร ^ส สิ. อ.ท่าน ย่อมกระทำ ซึ่งบุญ	ตุม ^ห เต ปุณณํ กโร ^ถ . อ.ท่าน ท. ย่อมกระทำ ซึ่งบุญ
อุตตมบุรุษ	อหํ ปุณณํ กโร ^ม มิ. อ.ข้าพเจ้า ย่อมกระทำ ซึ่งบุญ	มยํ ปุณณํ กโร ^ม . อ.ข้าพเจ้า ท. ย่อมกระทำ ซึ่งบุญ

